

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Останнім часом важливого значення у підготовці фахівців економічних спеціальностей набуває студентоцентричний підхід як концентрація зусиль на врахуванні індивідуальних якостей здобувачів вищої освіти, їх здатностей до формування індивідуальних освітніх траєкторій та індивідуального профілю компетентностей. Реалізувати студентоцентричний підхід неможливо без розуміння сутності, основних інструментів студентоцентризованого навчання як інноваційного підходу до організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Згідно Закону України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 1 липня 2014 року «студентоцентризоване навчання – це підхід до організації освітнього процесу, що передбачає: заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу» [1]. Його основною метою є створення сприятливих умов для якісного засвоєння знань, навичок та формування професійних умінь і інших компетентностей, що супроводжуватиметься збереженням свобод здобувачів вищої освіти для досягнення освітніх та культурних цілей. Головні ідеї студентоцентризованого навчання є важливим підґрунтям проектування освітнього середовища, що створює умови для самореалізації, саморозвитку та самоорганізації особистості у професійній та інших видах діяльності.

Студентоцентризоване навчання – це активне, а не пасивне навчання; досконале розуміння та вивчення сутності дисциплін; збільшення відповідальності з боку здобувача вищої освіти; його самостійність та незалежність; взаємоповага між викладачем і здобувачем вищої освіти; вміння об'єктивно оцінювати та аналізувати власні дії з метою усунення недоліків у роботі, поглиблення рівня професійної компетентності до викладання та навчання як з боку викладача, так і з боку здобувача вищої освіти. Його цінність полягає в тому, що воно ставить здобувача вищої освіти у центр навчального процесу, задовольняє його потреби, дає змогу вивчати те, що йому потрібно у спосіб, який підходить саме йому.

Але більшість здобувачів вищої освіти не замислюються над тим, що вони вивчають, які дії виконують та чому не здатні саморегулювати власну поведінку, а також самостійно приймати рішення. В результаті опитування здобувачів вищої освіти щодо виявлення рівня їх професійної направленості, визначено, що більшість з них характеризуються низьким рівнем спрямованості на професію економічного профілю. Вони вимушено обрали економічну спеціальність, їх вибір обумовлений не власним інтересом до майбутньої професії та бажанням працювати за обраною спеціальністю, а вимогами батьків, близьким розташуванням закладу вищої освіти до дому та іншими. Деякі з них спрямовані на професію економічного профілю, цікавляться важливою інформацією щодо обраної професії, але їх фахова направленість не стійка і вибіркова. Тільки меншість здобувачів вищої освіти економічного профілю характеризується вираженою професійною спрямованістю. Вони мають велике бажання оволодіти обраною професією, яка їм подобається та в майбутньому працювати та вдосконалюватися за нею.

Здобувачі вищої освіти з високим рівнем професійної спрямованості характеризуються переважанням цінності нового пізнання, налаштовані на організацію власної пізнавальної діяльності та розцінюють її як цінність. Пізнавальна діяльність таких

здобувачів вищої освіти тривала та спланована. Вона відповідає їх прагненню стати фахівцем в області економіки, тому має для них ціннісне значення, а процес професіоналізації розглядається як засіб для покращення та підтримки свого матеріального становища. Натомість, майбутні фахівці економічних спеціальностей з низьким рівнем професійної спрямованості характеризуються переважанням інших цінностей, які відображають їх орієнтованість на систему соціальних стосунків, що передбачає як сам процес взаємодії, так і надання особливої уваги своєму соціальному статусу та їх положення в суспільстві. Для таких майбутніх економістів опанування обраною професією не виступає важливим і вони зацікавлені в інших сферах життєдіяльності.

Студентоцентроване навчання передбачає забезпечення створення умов для розвитку не тільки особистісних, але і професійних здібностей необхідних для успішної професійної діяльності. Зміст освітніх програм в закладах вищої освіти забезпечує формування в осіб, які навчаються, загальних та фахових компетентностей, що необхідні для самореалізації, активної громадянської позиції, соціальної злагоди та здатності до працевлаштування у суспільстві. Відповідно до статті 1 пункту 1 Закону України «Про освіту» «індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план» [2].

Студентоцентроване навчання у практичній площині – це новий рівень індивідуалізації, що враховує наявність індивідуальних навчальних планів, варіативної складової навчального плану; можливості обрати та опанувати кілька програм; індивідуалізація в організації самостійної роботи здобувача вищої освіти; індивідуалізація в процесі проведення індивідуальних занять; індивідуальна підготовка здобувачів вищої освіти за навчальними планами із поглибленою освітньою та науковою складовою [3, с. 25].

Організація освітнього процесу в Одеському національному економічному університеті базується на студентоцентрованому підході, який передбачає розроблення освітніх програм, що зосереджені на результатах навчання, враховують особливості пріоритетів здобувача вищої освіти; ґрунтуються на реалістичності запланованого навчального навантаження, що узгоджується із тривалістю освітньої програми. Освітні послуги мають максимально задовольняти бажання здобувача вищої освіти; допомогти сформувати індивідуальний план його становлення як особистості та фахівця. допомогти у визначенні індивідуальної траєкторії академічної мобільності. В кінці кожного курсу проводиться анонімне анкетування з метою визначення думки здобувачів вищої освіти щодо того, наскільки обраний курс був цікавим, корисним, складним та їхніх пропозицій щодо його покращення.

При студентоцентрованому навчанні змінюються роль викладача, та методи викладання: окрім передачі знань викладач підтримує здобувача вищої освіти в процесі навчання та сприяє процесу пізнання. При забезпеченні постійного контакту та обговоренні здобутих знань з викладачем процес самостійного вивчення навчального матеріалу здобувачем вищої освіти стає значно ефективнішим. Окрім успішного опанування теоретичних знань необхідним є вміння застосовувати їх здобувачем вищої освіти для вирішення практичних завдань. Націленість викладача на вироблення у здобувача вищої освіти подібних практичних навичок називають «глибинним підходом», що вимагає структурованих, високоякісних результатів навчання. Головна потреба в застосуванні такого підходу викликана тим, що роботодавці очікують на випускників, які мають системні теоретичні знання та вміють застосовувати їх у практичній діяльності. Методи студентоцентрованого викладання зміщують свою увагу від викладача до здобувача вищої освіти та включають прийоми активного навчання, коли вони вирішують різні проблеми,

відповідають на запитання, приймають активну участь в обговоренні різних питань та висловлюють свою точку зору під час занять.

Викладач має забезпечувати якісно вищий рівень консультування та мотивування здобувачів вищої освіти у ході підбору ними навчальної літератури, опрацювання необхідної інформації, закріплення здобутих знань на практичних заняттях. Він повинен виступати не тільки керівником, а і партнером, який вимагає побудови як вертикальних, так і горизонтальних зв'язків та каналів комунікації. Такий підхід дозволяє спонукати студента до самостійних дій, та готовності до постійного самовдосконалення.

Студентоцентроване навчання має низку інструментів, які успішно використовуються під час проведення освітньої діяльності, серед яких : забезпечення активної участі студентства у формуванні змісту навчання; доступність навчання за сучасними інтерактивними методиками; стимулювання академічної мобільності та її організаційно-фінансове забезпечення; формування потреби та заохочення соціальної активності студентства; наявність широкого поля можливостей у формуванні власних освітніх траєкторій здобувачів вищої освіти; ресурсна підтримка створення середовища студентоцентрованого навчання; пробудження прагнення до наукової роботи та внутрішньої потреби в дослідницькому пошуку [4, с. 32–33].

Студентоцентризований підхід також передбачає організацію освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства, з використанням нових підходів до навчання та інтерактивної взаємодії між учасниками. Під час організації освітнього процесу відбувається орієнтація на результат навчання для реального працевлаштування та формується спільна відповідальність здобувачів вищої освіти і викладачів за цей результат.

Закладам вищої освіти необхідно створити таке освітнє середовище, що дозволить задовольнити потреби та інтереси здобувачів вищої освіти, враховуючи всі рівні їх професійної спрямованості. При цьому важливо забезпечити збереження та розвиток духовно-інтелектуальних цінностей, шляхом гуманізації освіти, що дозволить зорієнтувати процес навчання на формування особистості, компетентної в різних сферах практики – в галузі професійного, у міжособистісному спілкуванні, життєдіяльності в цілому. Важливим напрямом задоволення потреб і інтересів здобувачів вищої освіти є формування індивідуальної освітньої траєкторії, індивідуалізації в організації самостійної роботи здобувача вищої освіти та в процесі проведення індивідуально-консультативних занять; можливості навчатися, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти на території України чи поза її межах на засадах академічної мобільності.

Отже, студентоорієнтований підхід дозволить не тільки підвищити якість та інноваційність професійної освіти у закладах вищої освіти, а й створить умови для подальшого саморозвитку та самовдосконалення здобувача вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 1 липня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 5 вересня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
3. Колот А. М. Студентоцентризм як вектор розвитку економічної освіти та підвищення якості освітніх послуг. *Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. за міжнар. участю (Київ, 2–3 берез. 2016 р.). К. : КНЕУ, 2016. С. 24–29.
4. Дорогань-Писаренко Л., Безкровний О., Лега О., Песцова-Світалка О. Університетська освіта: навч. посіб. Полтава: ПДАА, 2020. 142 с.